

**ВИДАННЯ БІОБІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОКАЖЧИКІВ
УЧЕНИХ-ПРИРОДОЗНАВЦІВ
НАН УКРАЇНИ (1919–1999)**

Останнім часом в Україні спостерігається значне поживлення роботи щодо видання біобібліографічних покажчиків учених, громадських діячів, політиків. Цінність цих видань полягає в тому, що кожна така праця збагачує духовну культуру України, висвітлюючи засобами біобібліографії життя і діяльність особистості більш об'єктивно, із залученням раніше заборонених праць, творів зарубіжних авторів, архівних документів.

У даній статті зроблено спробу розглянути питання створення ретроспективних біобібліографічних покажчиків учених-природознавців НАН України на прикладі серії “Біобібліографія вчених України” та інших видань; з'ясувати, наскільки зріс науковий рівень української бібліографії і запропонувати деякі заходи для поліпшення якості підготовки видань.

Перші відомості про праці українських учених-природознавців були опубліковані у Звідомленнях про роботу Української академії наук (УАН) за 1919 р., де поряд із звітами Відділів Академії подавалася інформація про роботу вчених та їх публікації¹. З 1929 р. видання “Звідомлень” припинилося.

У 1929 р. на сторінках періодичної преси України обговорювалися кандидатури вчених, висунутих науковими установами, відомствами та організаціями УСРР у дійсні члени Всеукраїнської Академії наук (ВУАН). Всенародне обговорення кандидатур деякою мірою мало політичний характер, але воно дало змогу познайомити громадськість з кращими українськими вченими. На сторінках часопису “Вісті ВУАН” друкувалися не лише біографії кандидатів, а й списки їх праць². Вже у першому Статуті УАН у Києві було зазначено, що кандидатури вчених на дійсних членів Академії розглядаються лише у тому випадку, коли було подано “життєпис” (автобіографію) та список наукових праць. Проте публікації цих списків праць не практикувалися як окреме видання.

З другої половини 20-х років у ВУАН було започатковано традицію публічно відзначати ювілеї наукової, педагогічної і громадської діяльності

видатних українських учених. Так, у 1927 р. було відсвятковано 70-річчя від дня народження і 50-річчя наукової діяльності академіка Д.І. Багалія та видано збірник його праць з біографією вченого³. У 1929 р. науковою громадськістю м. Києва було відзначено 60-річчя від дня народження академіка Є.В. Оппокова з виданням короткого огляду його праць та відгуків на них⁴. Проте в 30-х роках практику урочистого вшанування вчених було взято під суворий контроль партійних і державних органів. Академія наук УРСР практично копіювала як церемонії вшанування вчених, що відбувалися в АН СРСР, так і ювілейні видання, присвячені видатним російським ученим. У цей час публікуються збірники статей, присвячені академікам В.Я. Данилевському, Т.Д. Лисенку, О.В. Палладіну, Є.О. Патону, Л.В. Писаржевському, В.О. Плотникову, Г.В. Пфейфферу⁵. Посмертними виданнями праць були вшановані академіки Г.В. Висоцький, Д.О. Граве, В.М. Любименко, О.М. Северцов, О.В. Фомін⁶. Списки праць академіків Г.М. Висоцького, Д.О. Граве, Д.К. Заболотного, В.І. Липського, В.М. Любименка, С.Г. Навашина, Л.В. Писаржевського та інших публікувались у періодичних виданнях⁷.

Списки вчених ВУАН, кандидатів у дійсні члени АН СРСР – О.О. Богомольця, Д.К. Заболотного, М.М. Крилова, В.І. Липського, Л.В. Писаржевського, С.П. Тимошенка публікувались у 20–30-х роках і в російських виданнях: “Известиях РАН” за 1924 р., “Известиях АН СССР. Отделение физико-математических наук” за 1928 р., “Записках об ученых трудах действительных членов Академии наук СССР по Отделению физико-математических наук, избранных 12 января 1929 г.” за 1930 р., “Записках об ученых трудах действительных членов Академии наук СССР по Отделению математических и естественных наук, избранных в 1931 и 1932 гг.” за 1933 р.⁸

Укладання бібліографій з досліджуваних в Академії наукових проблем займало постійне місце в роботі її Відділів, установ і окремих учених. Великий внесок у розвиток української природознавчої бібліографії внесли академіки П.А. Тутковський, Є.В. Оппоков. Так, П.А. Тутковський склав бібліографічні покажчики з громадської медицини, гігієни, санітарії, бальнеології, курортології і народної медицини України; підготував матеріали для бібліографії картографії України та сільськогосподарської бібліографії⁹. П.А. Тутковський разом з Є.В. Оппоковим підготували покажчик літератури про підземні води України¹⁰. Є.В. Оппоков як фахівець з гідрології підготував покажчики літератури з гідротехніки, складав прижурнальні огляди літератури і прикнижкові списки.

Бібліографічні списки публікацій учених друкувались у періодичних виданнях ВУАН, а також у працях інших установ, де вони співробітничали за сумісництвом.

Покажчик праць співробітників УАН–ВУАН за 1918–1929 рр. був опублікований в каталозі видань ВУАН у 1930 р. З 1930 по 1936 р. такі покажчики виходили щорічно¹¹.

У 1936 р. Книжкова палата України започаткувала “Літопис журнальних статей” як бібліографічне видання. В ньому висвітлювалася наукова продукція АН УРСР, в тому числі й бібліографічна.

Біобібліографічні покажчики праць учених СРСР у 1940 р. видавав “Сектор сети специальных библиотек Академии наук СССР” у серії видань “Материалы к биобиблиографии ученых СССР”. В Україні аналогічних видань до 1956 р. не було.

У повоєнний час продовжувалися роботи над складанням бібліографічних покажчиків праць видатних українських учених у тих самих формах, що й до війни, а саме – статті та збірники на пошану¹². На цей час у АН СРСР у вищезазначеній серії почали видавати біобібліографічні покажчики, серед них були й покажчики, присвячені українським ученим, зокрема О.О. Богомольцю, О.В. Палладіну, М.М. Крилову та ін.¹³

Певним етапом у розвитку біобібліографії в Україні стала серія “Вчені Української РСР”, яка випускалася товариством “Знання” в 50-х роках. Це були науково-популярні видання, які висвітлювали досягнення провідних вітчизняних учених. Склалися вони з короткого біографічного нариса та списку праць науковця. Проте в них публікувалися лише основні праці вчених без ув’язування з текстом біографічного нариса, з численними фактичними помилками і неточностями у датах, назвах праць тощо.

Розвиток науки і техніки в Україні вимагав більш повної інформації про досягнення радянської та світової науки. В 60–70-х роках в Україні сформувалися центри наукової бібліографії в Києві, Одесі, Харкові, Дніпропетровську. До основних центрів, які займалися підготовкою ретроспективних покажчиків, належали: 1) НАН України та її провідні бібліотеки (Центральна наукова бібліотека та Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника), бібліотеки академічних науково-дослідних інститутів (Харківського фізико-технічного інституту, Донецького фізико-технічного інституту, Інституту колоїдної хімії і хімії води ім. А. Думанського в Києві, Інституту геологічних наук у Києві та ін.); 2) державні універсальні наукові бібліотеки (Одеська державна наукова бібліотека ім. О.М. Горького, Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка) і обласні наукові бібліотеки (Черкаська, Кіровоградська, Сумська та ін.); 3) бібліотеки університетів та інших вузів; 4) установи міністерств і відомств.

Напрями бібліографічної діяльності академічних бібліотек, з одного боку, визначалися необхідністю бібліографічного забезпечення наукових досліджень АН УРСР, з іншого – створенням національної бібліографії.

Саме тому найбільша кількість окремо виданих бібліографічних посібників з природничих і фізико-математичних наук належала академічним установам.

У 1956 р. АН УРСР розпочала серію “Біобібліографія вчених Української РСР” (з 1992 р. – “Біобібліографія вчених України”), яка складається з окремих випусків – біобібліографічних покажчиків, присвячених академікам і членам-кореспондентам Академії наук України і виданих, як правило, до ювілейних дат, а також з метою увічнення їх пам’яті.

У даній серії відбитий весь комплекс наукових праць учених, подаються біографічні відомості й література про їх життя та діяльність. У цілому, серія є своєрідним і, по суті, єдиним джерелом інформації для вчених і фахівців відповідних галузей наук і виробництва. Вона відбиває внесок учених НАН України у розвиток української та світової науки, сприяє пропаганді наукових досягнень. Видання біобібліографічних покажчиків цієї серії можна поділити на 4 періоди: 1) 1956–1975 рр., 2) 1976–1980 рр., 3) 1981–1990 рр., 4) 1991–1999 рр. Структура всіх випусків, яка викристалізувалася в результаті накопичення досвіду складання персональних покажчиків, в основному, одноманітна: 1) вступна стаття, присвячена життю і діяльності вченого; 2) основні дати життя і наукової діяльності; 3) література про життя і діяльність; 4) бібліографія праць; 5) допоміжні покажчики. До написання вступних статей – коротких нарисів життя і діяльності – запрошувались вчені та бібліографи, що дозволяло забезпечити високий науковий рівень видання.

У перший період (1956–1975) було опубліковано понад 20 бібліографічних покажчиків¹⁴. Науковці схвально зустріли вихід серії. Проте варто зауважити, що автори вступних статей, за окремими винятками, згадують і аналізують невелику кількість праць, навіть коли там є спеціальні розділи. Крім того, в статтях значною мірою відсутні посилання на бібліографію. Нерідко автори вступних частин при характеристиці праць ученого замість посилань на покажчик праць дають підрядкові посилання. Не сприяла органічному зв’язку вступу з бібліографією праць і відсутність раціональної системи посилань. У всіх випусках “Біобібліографій...” праці вченого подаються в єдиному хронологічному ряді, без виділення рецензій на окремі статті й книги та перекладів праць під редакцією вченого. Література про життя і діяльність ученого наводиться за алфавітом авторів і назв. Тому матеріали, присвячені одній і тій самій події чи періоду життя вченого, розпорошені. У виданнях, як правило, відсутні допоміжні покажчики: предметний і тематичний. Алфавітний покажчик назв незручний. Бажано було б розширити “Іменний покажчик співавторів”, подавши прізвища авторів рецензій на праці вченого і авторів книг, які він перекладав.

Значних успіхів досягнуто у випуску біобібліографічних покажчиків у 1976–1980 рр. За цей період з друку вийшло приблизно 30 окремих персональних бібліографічних посібників¹⁵. Основна частина їх була підготовлена в серії “Біобібліографія вчених Української РСР” і присвячена вченим: у галузі механіки – А.Д. Коваленку, Г.С. Писаренку, хімії – В.І. Атрощенко; геофізики – С.І. Субботіну, мінералогії – О.С. Поваренних, Л.Г. Ткачуку; геології – І.С. Усенку, В.Б. Порфир’єву; біології – І.І. Підоплічку, П.С. Погребняку. Ряд персональних покажчиків, присвячених ботаніку Г.І. Танфільєву, зоологу Д.К. Третякову, видала Одеська державна наукова бібліотека ім. О.М. Горького в серії “Учені Одеси”. Інститут геології і геохімії горючих копалин АН УРСР (у Львові) підготував 3 персональних покажчики, присвячені українським геологам І.В. Грінбергу, Г.Н. Доленку, Є.Б. Чекалюку. Центральна наукова бібліотека Харківського державного університету видала 2 покажчики, присвячені фізику І.І. Залюбовському та хіміку Н.П. Комару, Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника надрукувала персональний покажчик “Микола Андрійович Голубець (ботанік, еколог, біогеоценолог)”, а Інститут математики АН УРСР – аналогічний персональний покажчик, присвячений Ю.О. Митропольському.

Рівень підготовки ретроспективних бібліографічних покажчиків, виданих у 1976–1980 рр., різний, але для основної частини – високий. Більшість покажчиків відкривається передмовою, в якій докладно подано обґрунтування теми, читацька адреса, методика складання покажчика. До багатьох персональних покажчиків передмова підготовлена добре. Групування матеріалів для більшості біобібліографічних покажчиків хронологічне, і це дає можливість прослідкувати динаміку документального потоку. Значна частина біобібліографічних покажчиків має розгорнуту систему допоміжних покажчиків – алфавітний, праць, співавторів, іменний, рідше – предметний або предметно-систематичний. Вибір їх визначається обсягом і змістом матеріалу, а також структурою основного ряду. Значно покращився рівень вступної статті. В ряді біобібліографічних покажчиків докладно аналізується діяльність учених за науковими напрямками.

У ці роки простежується певна закономірність: кращі біобібліографічні покажчики складаються досвідченими бібліографами у тісній співдружності зі вченими. Вчені забезпечували якісний відбір літератури з теми, розробляли науково обґрунтовану систему класифікації літератури та готували передмову. Бібліографи ж провадили кваліфікований пошук літератури, якісно виконували бібліографічне оформлення матеріалу і, зокрема, бібліографічної передмови.

Третій період видання біобібліографічних покажчиків припадає на 1981–1990 рр. і характеризується послабленням співробітництва видавництв

з бібліотеками і замовниками. При наявності значної кількості організацій, що займалися природничою бібліографією, важливого значення набули питання кооперування. Зокрема, міцні форми такого співробітництва склалися між видавництвом “Наукова думка” та ЦНБ АН УРСР й Інститутом матеріалознавства АН УРСР. Однак найчастіше це співробітництво мало епізодичний характер. Важливого значення набуло широке залучення до спільної праці у створенні біобібліографічних покажчиків фахівців з природознавства як наукових редакторів, консультантів і рецензентів.

Ретроспективні біобібліографічні покажчики становили 6,4 % від загальної кількості назв бібліографічних видань. Біобібліографічні і бібліографічні ретроспективні покажчики представлені, в основному, покажчиками “Наукової думки” (серія “Біобібліографія вчених Української РСР”). За даний період опубліковано 42 покажчики¹⁶.

Темпи прискореного науково-технічного прогресу, закон “старіння” літератури впливали на хронологічні рамки бібліографічних покажчиків. Майже половина їх (45,5 %) фіксує літературу за останні 2–3 роки, і лише 29 назв із 187 (15,5 %) охоплюють видання за 10 і більше років. Перш за все, це покажчики “Наукової думки” з серії “Біобібліографія вчених Української РСР”, які висвітлюють, як правило, період у 15–20 років.

У біобібліографічних покажчиках видавництва “Наукова думка”, виданнях Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г. Короленка, Одеської державної бібліотеки ім. О.М. Горького застосовувалося хронологічне групування.

Особливістю бібліографічних видань з питань природознавства є наявний у них досить розгалужений довідково-пошуковий апарат (ДПА). Найбільш поширеними елементами ДПА є передмова, зміст, основні дати життя і наукової діяльності, література про життя і творчість ученого та допоміжні покажчики – алфавітний покажчик авторів і праць, описаних під назвою, іменний покажчик і покажчик співавторів.

Четвертий період (1991–1999 рр.) характеризується деяким поживленням випуску біобібліографічних покажчиків у порівнянні з початком 90-х років, хоча тенденція зниження випуску ретроспективних покажчиків збереглася. За цей час їх видано близько 40¹⁷. Помітно скоротилась їх публікація видавництвом “Наукова думка”, натомість зростають видання, підготовлені науково-дослідними установами, бібліотеками, вузами. Досить дорогі видавничі послуги, що пропонують державні видавництва, змусили бібліотеки, науково-дослідні інститути, вузи займатися підготовкою і випуском покажчиків самостійно або кооперуватися з іншими установами. Так, наприклад, біобібліографічний покажчик “Константин Минаевич Ры-

жиков” (К., 1993) Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена АН України підготував спільно з Українським науковим товариством паразитологів. Самостійно підготували біобібліографічні покажчики: Інститут органічної хімії НАН України – Київський політехнічний інститут – “Лев Іванович Антропов” (К., 1991) та “Леонід Миколайович Марковський” (Х., 1999); Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України – “Володимир Васильович Забігайло” (Львів, 1994); Інститут фізики конденсованих систем НАН України 2 покажчики – “Іван Васильович Стасюк” і “Роман Гайда” (Львів, 1998) та ін. Метод кооперації застосовують і позаакадемічні установи, які активно працюють у цій галузі – вузи, бібліотеки. Так, Центральна сільськогосподарська наукова бібліотека в кооперації з Українською академією аграрних наук та Інститутом агроєкології і біотехнології підготували біобібліографічний покажчик “Олексій Олексійович Созінов” (К., 1995); Центральний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України спільно з Українським державним педагогічним університетом ім. М.П. Драгоманова – “Микола Миколайович Гришко” (К., 1995). Продовжуються пошуки найбільш раціонального оформлення біобібліографічних покажчиків. Якщо у попередні роки у покажчиках вкрай рідко зустрічається “Бібліографічний вступ”, то тепер він займає в них вагоме місце. В допоміжно-пошуковому апараті застосовуються географічний, предметний і предметно-систематичний покажчики. Авторські свідоцтва і патенти виділяються окремо. Крім того, до цієї серії включаються і нетрадиційні покажчики. Так, до покажчика “Олег Степанович Вялов” (К., 1991) залучено перелік нових таксонів викопної фауни і флори, названих на честь О.С. Вялова. Біографічний нарис подається трьома мовами, збільшена кількість фотодокументів.

Але варто зауважити, що в деяких посібниках залишились певні недоліки: 1) в біографічному нарисі відсутні посилання на хронологічний покажчик праць і літературу про вченого; 2) не включається до покажчиків література про вченого, його доповіді на наукових форумах, науково-популярні видання і газетні статті, дописи в розділах хроніки. Практика видання ретроспективних біобібліографічних покажчиків свідчить, що добре підготувати їх можна лише після проведення наукових досліджень для з’ясування інформаційних потреб фахівців і визначення обсягу змісту цих потреб. На нашу думку, необхідно створити таке біобібліографічне видання, яке поєднувало б наукову біографію, що виходила б за межі вступу і основних дат життя та діяльності, з бібліографією, написаною з урахуванням вимог сучасної біографістики, залученням архівних джерел і реконструкцією життєвого шляху вченого. У структурному відношенні такий біобібліографічний покажчик, на наш погляд, необхідно трохи змі-

нити, розмістивши спочатку праці вченого, а після них – літературу про нього. В межах підрозділу першої частини матеріал повинен бути розташований у хронологічному порядку, що дасть уяву про еволюцію поглядів ученого, інтенсивність наукових досліджень у різні періоди його життя. В розділі “Література і архівні документи про нього” необхідно виділити: літературу і архівні документи про життя і діяльність ученого; праці, в тому числі й кандидатські дисертації, виконані під його керівництвом; роботи інших науковців з опису нових видів фауни, флори тощо, названих на честь ученого.

Бібліографічне описання повинно вміщувати обов’язкові та факультативні елементи. В примітках необхідно вказувати обсяг пристаттевого і прикнижного списку літератури та наявність резюме. Бажано, щоб у біобібліографічному покажчику була така передмова, в якій, окрім визначення мети, читацького призначення і структури, відображалися б методичні особливості його складання і пропозиції щодо використання. Бажаною є й коротка вступна стаття про життя і діяльність ученого з хронологією, яка б вміщувала важливі біографічні дані.

З метою використання величезного фактографічного матеріалу, який вміщується в працях ученого і потребує нового підходу до бібліографування фахової літератури, необхідно створювати такі системи допоміжних покажчиків, які б змогли задовольнити багатоаспектні запити фахівців. Ретельний бібліографічний аналіз *de visu* публікацій ученого повинен бути виконаний з урахуванням ряду параметрів (предметно-тематичний, фаховий, систематичний, географічний, персональний, іконографічний та ін.), що дозволить створити таку систему покажчиків, яка б сприяла орієнтації в тематиці наукових праць ученого, розкриттю географічних назв і понять у текстах його публікацій. Іменний покажчик повинен включати в загальному алфавітному ряді прізвища співавторів, авторів праць про вченого, прізвища авторів за ознакою персоналії.

Проблема створення нового покоління біобібліографічних покажчиків учених-природознавців вимагає нових нетрадиційних підходів. Це, по-перше, створення Національної бібліографічної спілки, до якої увійшли б усі організації України, що займаються інформаційно-бібліографічною діяльністю, по-друге, створення міжвідомчої ради (спілки) бібліотекарів, бібліографів, архівістів, музейних працівників, під егідою якої проводились би міжгалузеві конференції, семінари, симпозіуми з спільних проблем бібліотекознавства і бібліографії, архівознавства, музеєзнавства.

На базі міжвідомчої ради можливе створення комісії, яка б складалася з визнаних фахівців своєї справи і змогла б підготувати нові інструкції з підготовки біобібліографічних видань.

¹ Перший піврік існування Української Академії наук у Києві та начерк її праці до кінця 1919 року.– К., 1919.– ХСVІ с.; Звідомлення про діяльність Української Академії наук у Києві: До 1 січня 1920 р. – К., 1920. – ХСVІ с.; Звідомлення про діяльність Української Академії наук у Києві за 1921 рік.– Берлін, 1923.– 76 с.; Звідомлення за 1922 рік / ВУАН.– Прага, 1925.– 30 с.; Звідомлення про діяльність Української Академії наук у Києві за 1923 рік : (З нагоди п'ятиріччя існування Акад. наук, 1918–1924).– К., 1924.– 166 с.; Звідомлення Української Академії наук у Києві за 1924 рік.– К., 1925.–100, IV с.; Звідомлення Української Академії наук у Києві за 1925 рік.– К., 1926. – 80 с.; Звідомлення Української Академії наук у Києві за 1926 рік.– К., 1927.– 132 с.; Звідомлення про діяльність Української Академії наук у Києві за 1927 рік.– К., 1928.–146 с.; Коротке звідомлення про діяльність установ ВУАН за 1928 рік // Вісті ВУАН – 1929 – № 3/4.

² Вісті ВУАН.– 1929.– Ч. 5/6.

³ Ювілейний збірник на пошану академіка Дмитра Івановича Багалія з нагоди сімдесятої річниці життя та п'ятдесятих роковин наукової діяльності.– К., 1927.– [Ч. 1].– XII, 196, 192 с. – (Зб. Іст.-філол. відділу; № 51).

⁴ Список печатных трудов Е.В. Опшкова // Краткий обзор работ проф.Е.В. Опшкова.– К., 1927; Отзывы о научных работах Е.В. Опшкова.–К.,1929.–20 с.– (Доп. списки за 1927–1928 гг.).

⁵ Академик В.Я. Данилевский: Шестьдесят лет.– [Харьков], 1934.– 70, [2] с.; Роботи академіка Т.Д. Лисенка : Бібліогр. покажч. / Скл. спір. Г. Горбик; Ред. А. Раскін.– К., 1936.– 32 с.– (Центр. бібл. колектор); Збірник, присвячений тридцятиліттю наукової діяльності заслуженого діяча науки Олександра Володимировича Палладіна, 1906–1936).–К., 1936.– 524 с.: іл., портр.; Збірник праць, присвячений сорокаліттю наукової діяльності Євгена Оскаровича Пато́на, 1897–1937 / Редкол. Ф.П. Белянкін та ін.– К., 1937.– 401 с.: іл., портр.; Творческий путь академика Льва Владимировича Писаржевского : (К 40-летнему юбилею обществ. и пед. деятельности) : Сб. ст.– Харьков; Днепрпетровск, 1935– 36 с.: портр.; *Писаржевский Л.В. Избранные труды* : (Сборник в честь 40-летнего юбилея научн., обществ. и пед. деятельности.– К., 1936; Збірник праць, присвячений тридцятип'ятиліттю діяльності Володимира Олександровича Плотнікова, 1899–1933.– К., 1936; Додатковий список праць професора й академіка Г.В. Пфейффера.– К., 1935.

⁶ Сборник, посвященный памяти академика Дмитрия Александровича Граве (1863–1939).– М. ; Л., 1940.– 327 с.: ил.; Збірник праць, присвячений пам'яті акад. В. Любименка.– К.; 1938.– 478 с.; Памяти акад. А.Н. Северцова, 1866–1936 : Сб. ст. : В 2 т.– М. ; Л., 1939–1941.– Т. 1; Збірник праць, присвячений пам'яті акад. О.В. Фомина.– К., 1938.– 380 с.

⁷ *Высоцкий Г.Н.* Автобиография // Почвоведение.–1941– № 3.– С. 13–41; *Погребняк П.С.* Академик Г.М. Висоцкий (1865–1940) // Ботан. журн.– 1940.– Т. 1, № 3/4.– С. 5–12; *Делоне Б.Н.* Дмитрий Александрович Граве, 1863–1939 // Изв. АН СССР. Сер. мат.– 1940.– Т.4, № 4/5.– С. 349–356; *Омелянский В.Л.* Памяти акад. Д.К. Заболотного // Арх. биол. наук.– 1940.– Т. 30, вып. 1.– С. 3–10; Список друкованих

праць академіка В.І. Липського // Журн. Ін-ту ботаніки.–1937.– № 13/14.– С. 7–10; Федченко Б.А. Памяти Владимира Ивановича Липского, 1863–1937 // Сов. ботаника.– 1937.–№ 4.– С. 101–106; Финн В.В. Сергей Гаврилович Навашин (1857–1930) : Некролог // Изв. АН СССР. Отд. мат. и естеств. наук.– 1931.– № 1.– С. 881–901; Бродский А.И. Лев Владимирович Писаржевский // Журн. общ. химии.– 1939.– Т. 9, вып. 1.– С. 86–96 та ін.

⁸ Записка об ученых трудах А.А. Богомольца /Сост. по поручению Особой комиссии С.А. Минкевичем // Записки об ученых трудах действ. членов Академии наук СССР по Отделению математических и естественных наук, избранных в 1931 и 1932 гг.– Л., 1933.– С. 13–23; Записка об ученых трудах проф. Д.К. Заболотного / Сост. по поручению Особой комис. В.Л. Комаровым // Записки об ученых трудах действительных членов Академии наук по Отделению физико-математических наук, избранных 12 января 1929 г.– Л., 1930.– С. 67–71; Крылов А., Лазарев П. Записки об ученых трудах проф. Н.М. Крылова // Изв. АН СССР. Отд. физ-мат. наук.– 1928.– № 8/10.– С. 610–615; Записка об ученых трудах Н.М. Крылова / Сост. по поручению Особой комис. А.Н. Крылов // Записки об ученых трудах действительных членов АН СССР по Отделению физико-математических наук, избранных 12 января 1929 г. – Л., 1930.– С. 93–97; Комаров В., Бородин И. Записка об ученых трудах Владимира Ипполитовича Липского // Изв. РАН.– 1924.– Т. 18, № 12/18.– С. 493–494; Записка об ученых трудах проф. Л.В. Писаржевского.– Л., 1928; Иоффе А., Лазарев П., Крылов А. Записка об ученых трудах проф. С.П. Тимошенко // Изв. АН СССР. Отд. физ.-мат. наук.– 1928.–№ 8.– С. 618.

⁹ Тутковський П. Бібліографічний список літератури по громадській медицині, гігієні, санітарії; по бальнеології, курортам та народній медицині // Зб. мед. секції Укр. наук. т-ва в Києві.–1918.– Кн. 4.– С. 109–133; Тутковський П.А. Матеріали до бібліографії мапознавства України (мапи, плани, атласи, альбоми, мапознавча література).– К., 1924.– Ч.1.– 64 с.– (Зб. Іст.-філол. відділу; № 16); Тутковський П. Матеріали для сільськогосподарської бібліографії.– К., 1924.– Вип.1– 50 с.

¹⁰ Тутковський П., Оплоков Є. Показчик головнішої літератури про підземні води на Україні та почасти на суміжних просторах у зв'язку з геологічною літературою взагалі.– К., 1929.– 99 с.– (Вісті НДІ вод. госп-ва України; Т.1, вип. 2).

¹¹ Систематичний каталог видань Всеукраїнської Академії наук, 1918–1929.– К., 1930; Систематичний каталог видань за 1930 р. /ВУАН.–К., 1931; Систематичний каталог видань за 1931 р. / ВУАН; Склав М. Сагарда.– К., 1932.– 40 с. і ін.

¹² Соболев С.С. Академик Алексей Никанорович Соколовский // Почвоведение.– 1945.– № 8.– С. 436–439; Збірник пам'яті Олександра Васильовича Леонтовича, 1869–1943.– К., 1948.– 335 с. і ін.

¹³ Александр Александрович Богомолец / Вступ. ст. И.М. Неймана; Библиогр. сост. Н.М. Нестерова.– М.: Изд-во АН СССР, 1948.– 69, [3] с.– (Материалы к библиографии ученых СССР. Серия биологических наук. Физиология; Вып. 2); Александр Владимирович Палладин – М.: Изд-во АН СССР, 1948.– 49, [2] с.: ил.– (Материалы к библиографии ученых СССР. Серия математики. Вып.1).

---

¹⁴ Підраховано за “Літописами книг” за 1968–1975 рр.

¹⁵ Бібліографічні посібники УРСР, 1976–1980 : Держ. ретроспективний бібліогр. покажч. / Укл. О.О. Айдакіна.–Х., 1985.–173 с.

¹⁶ Підраховано за: Информационный указатель библиографических работ, выполненных библиотеками и научными учреждениями АН УССР в 1981 году и запланированных на 1981–1985 гг.– К., 1982.– 81 с.; Информационный указатель библиографических работ, выполненных библиотеками и научными учреждениями АН УССР в 1985 году и запланированных на 1986–1990 гг.– К., 1986.– 52 с. Бібліографічні покажчики України : Економічні, природничі, технічні та сільськогосподарські науки, 1986–1992 : Інформ. огляд / Укл. А.О. Чекмарьов, П.М. Кавицька.– К., б.р.– 70 с.

¹⁷ Підраховано за “Літописами книг” за 1991–1999 рр.